

Advies voor richtlijnen voor het milieu-
effectrapport Waterwinning en Natuur-
ontwikkeling Breevenen, Drenthe

10 april 1997

857-34

ISBN 90-421-0175-X
Utrecht, Commissie voor de milieu-effectrapportage.

---

commissie voor de milieu-effectrapportage

Gedeputeerde Staten van Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

uw kenmerk
4/WaMil/A15/9700752

uw brief
d.d. 20 januari 1997

ons kenmerk
U235-97/Jm/hw/857-35

onderwerp
Advies voor richtlijnen Waterwinning en
Natuurontwikkeling Breevenen, Drenthe

doorkiesnr.
(030) 234 76 63

Utrecht,
10 april 1997

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Waterwinning en Natuurontwikkeling Breevenen, Drenthe. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

drs. L. van Rijn-Vellekoop
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Waterwinning en Natuurontwikkeling Breevenen,
Drenthe

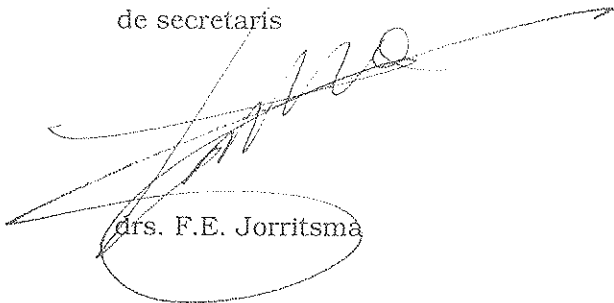
Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Waterwinning en Natuurontwikkeling Breevenen, Drenthe

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport over
Waterwinning en Natuurontwikkeling Breevenen, Drenthe,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van Drenthe door de Commissie voor de milieu-
effectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. Waterwinning en Natuurontwikkeling Breevenen, Drenthe

de secretaris

drs. F.E. Jorritsma

de voorzitter

drs. L. van Rijn-Vellekoop

Utrecht, 10 april 1997

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	3
2.1 Probleemstelling	3
2.2 Doel	4
2.3 Besluitvorming	4
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	5
3.1 Algemeen	5
3.2 Alternatieven	6
3.2.1 Nulalternatief	7
3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief	8
4. Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling	9
4.1 Algemeen	9
4.2 Bodem en water	9
4.3 Flora, fauna en ecologische relaties	10
4.4 Landschap en cultuurhistorie	11
5. Gevolgen voor het milieu	11
5.1 Bodem en water	11
5.2 Flora, fauna en ecologische relaties	12
5.3 Landschap en cultuurhistorie	12
5.4 Woon- en leefmilieu	12
6. Vergelijking van alternatieven	13
7. Leemten in informatie	13
8. Evaluatieprogramma	14
9. Vorm en presentatie	14
10. Samenvatting van het MER	15

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 30 januari 1997, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in de Staatscourant nr. 25 d.d. 5 februari 1997
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De N.V. Waterleidingmaatschappij 'Drenthe' (WMD) heeft het voornemen om in het Hunzedal het pilot-project Breevenen te realiseren. Dit project zal bestaan uit grondwaterwinning met een capaciteit van 3,5 miljoen m³ per jaar en natuurontwikkeling.

De Commissie is van mening dat in het milieu-effectrapport voor dit project de volgende punten met name van belang zijn:

Het initiatief omvat twee verschillende **typen voornemens**, namelijk (grond)waterwinning en ontwikkeling van kwel/grondwaterafhankelijke natuur. De Commissie is van mening dat de twee voornemens binnen het winningsgebied conflicterend kunnen zijn. Een nadere toelichting en motivatie van dit gecombineerde initiatief zal in het MER aan de orde dienen te komen. Daarbij moet ook worden aangegeven in hoeverre natuurontwikkeling onlosmakelijk is verbonden met de waterwinning.

De Commissie adviseert om een vergelijking van de **alternatieven** voor de produktiemethoden in het MER op te nemen en vervolgens voor die produktiemethode waar de voorkeur naar uit gaat alternatieven te ontwikkelen op inrichtingsniveau.

Op de ontwikkeling van kwelafhankelijke natuur en de duurzaamheid daarvan zijn een aantal factoren van invloed. Te verwachten is dat factoren als de te winnen hoeveelheid water, de grootte en de positie van het te ontwikkelen natuurgebied en de inrichting van het puttenveld op elkaar inspelen of van elkaar afhankelijke factoren zijn. Dit zal bepalend zijn voor het areaal en de kwaliteit van de te ontwikkelen natuur. Uitgangspunt voor het **meest milieuvriendelijke alternatief** is het optimaliseren van de natuurontwikkeling door te schuiven met voornoemde factoren.

Mathematical Induction

Let $P(n)$ be a statement involving the natural number n . To prove that $P(n)$ is true for all $n \in \mathbb{N}$, we use the following steps:

1. Prove $P(1)$ is true.
2. Assume $P(k)$ is true for some $k \in \mathbb{N}$. Prove $P(k+1)$ is true.

Suppose $P(n)$ is the statement: "The sum of the first n natural numbers is $\frac{n(n+1)}{2}$ ". We will prove this by induction.

Step 1: For $n=1$, $P(1)$ is true because $1 = \frac{1(1+1)}{2} = 1$.

Step 2: Assume $P(k)$ is true for some $k \in \mathbb{N}$. Then $1 + 2 + \dots + k = \frac{k(k+1)}{2}$. We need to show $P(k+1)$ is true, i.e., $1 + 2 + \dots + k + (k+1) = \frac{(k+1)(k+1+1)}{2} = \frac{(k+1)(k+2)}{2}$.

Starting from the assumption, we have:

$$1 + 2 + \dots + k + (k+1) = \frac{k(k+1)}{2} + (k+1)$$
$$= \frac{k(k+1) + 2(k+1)}{2} = \frac{(k+1)(k+2)}{2}$$

Therefore, $P(k+1)$ is true. By induction, $P(n)$ is true for all $n \in \mathbb{N}$.

□

1. INLEIDING

De N.V. Waterleidingmaatschappij 'Drenthe' (WMD) heeft het voornemen om in het Hunzedal het pilot-project Breevenen te realiseren. Dit project zal bestaan uit grondwaterwinning met een capaciteit van 3,5 miljoen m³ per jaar en natuurontwikkeling.

Bij brief van 30 januari 1997¹⁾ is de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het milieu-effectrapport. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant²⁾ van 5 februari 1997.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³⁾. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de adviezen, commentaren en opmerkingen⁴⁾, die zij in afschrift van het bevoegd gezag heeft ontvangen.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Probleemstelling

Het MER dient een overzicht te bevatten van de ontwikkelingen die de initiatiefnemer tot de huidige plannen hebben gebracht. Aandachtspunten hierbij zijn: **waterwinning**

- de waterbehoefte in Drenthe uitgewerkt aan de hand van prognoses. Motiveer daarbij waarom een reserve van 12,5% gehanteerd wordt⁵⁾;

---

1 Zie bijlage 1.
2 Zie bijlage 2.
3 De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.
4 Bijlage 4 geeft een lijst van deze reacties.
5 Zie ook reactie 8 (bijlage 4).

- de huidige beschikbare capaciteit en capaciteit na beoogde afbouw van winningen⁶];
- de in de toekomst beschikbare capaciteit zonder in gebruikname van winning Breevenen;

natuurontwikkeling

- een nauwkeurige beschrijving van de achtergrond en motivatie waarom een natuurontwikkelingsproject in het initiatief is geïntegreerd⁷]. Daarbij moet worden aangegeven hoe dit zich verhoudt tot het natuurontwikkelingsbeleid in het gebied op lange termijn⁸].

locatiekeuze

In het MER moet worden aangegeven waarom voor de waterwinning de locatie Breevenen is gekozen, welke andere locaties bij de afweging zijn betrokken en in hoeverre milieu-overwegingen een rol hebben gespeeld bij deze keuze.

2.2 Doel

Uit de probleemstelling moet een concrete en duidelijke omschrijving van het doel worden afgeleid, ga hierbij zowel in op de waterwinning als de natuurontwikkeling. Daarbij moeten ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering worden aangegeven. Doelen moeten zodanig worden beschreven, dat ze kunnen dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven. Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

De Commissie merkt op dat het initiatief twee verschillende typen voornemens omvat, namelijk (grond)waterwinning en ontwikkeling van kwel/grondwaterafhankelijke natuur. De Commissie is van mening dat de twee voornemens binnen het winningsgebied conflicterend kunnen zijn. Een nadere toelichting en motivatie van dit gecombineerde initiatief zal in het MER aan de orde dienen te komen. Daarbij moet ook worden aangegeven in hoeverre natuurontwikkeling onlosmakelijk is verbonden met de waterwinning⁹].

2.3 Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) gelden bij waterwinning en natuurontwikkeling. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Aangegeven moet worden of er in het plan- en beïnvloedingsgebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen.

---

6 Zie ook reactie 8 (bijlage 4).

7 Zie ook reactie 1 (bijlage 4).

8 Zie ook reactie 1 (bijlage 4).

9 Zie ook reactie 1 (bijlage 4).

Doelstellingen en normen, afgeleid van nationaal, provinciaal en gemeentelijk beleid, zoals nationale en provinciale doelstellingen ten aanzien van verdroging en grondwateronttrekking, dienen in een tabel worden aangegeven. De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten eveneens worden aangegeven.

Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven¹⁰⁾ (bijvoorbeeld grens- en streefwaarden) aan het milieubeleid worden ontleend.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor het nemen van een besluit door Gedeputeerde Staten van Drenthe inzake de vergunningverlening op grond van artikel 14 van de Grondwaterwet voor de waterwinning en dat het zal worden gebruikt voor de aanpassing van het bestemmingsplan.

Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tot slot moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteiten en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Het kan zinvol zijn om deze beschrijving te baseren op deelactiviteiten. Daarbij dient eveneens aandacht te worden besteed aan neven- en vervolgactiviteiten. Ook bij het zoeken naar alternatieven kan het zinvol zijn uit te gaan van een analyse van de voorgenomen activiteit in deelactiviteiten.

Verder verdient het aanbeveling om onderscheid te maken tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting/aanleg) en de gebruiksfase (gebruik en beheer).

---

10 Zie ook hoofdstuk 6 van dit advies.

De onderstaande aspecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven dienen in het MER te worden beschreven:

waterwinning

- de vormgeving en inrichting van het puttenveld;
- de capaciteit (inclusief eventuele spoelwaterverliezen). Aangegeven moet worden op welke geohydrologische onderzoeken de geschatte capaciteiten zijn gebaseerd;
- de fasering van aanleg en de fasering van de capaciteit;
- het verwachte onttrekkingspatroon (indicatief);
- de onderlinge beïnvloeding van de waterwinning, winningen in de omgeving en peilverhoging;
- de benodigde gebouwen, putten en eventuele andere voorzieningen;
- de benodigde aan- en afvoerleidingen, wijze van uitvoering van de aanleg van leidingen en eventuele infrastructuur (paden, wegen);
- het tijdstip waarop aanlegactiviteiten plaatsvinden (met aandacht voor het broedseizoen);
- het (natuur)beheer van de locatie.

natuurontwikkeling

- de doeltypen en plantgemeenschappen die tot ontwikkeling gebracht zullen worden. Deze moeten gemotiveerd en gewaardeerd worden in termen van zeldzaamheid, kenmerkendheid en vervangbaarheid. Geef daarbij ook aan hoe de ontwikkeling van plantensociologische eenheden (zoals genoemd in de voorstudies) waarvan de kensoorten niet (meer) in het studiegebied of Hunzedal voorkomen, tot stand zal komen;
- het natuurbeheer van het natuurontwikkelingsgebied. In voorbereidende studies wordt de potentiële vegetatie van het studiegebied onder verschillende randvoorwaarden beschreven. In het MER dient te worden beschreven hoe men deze potentiële vegetaties of natuurdoeltypen met inrichtings- en beheermaatregelen wil bereiken;
- de relatie met bestaande of in ontwikkeling zijnde natuur op korte termijn¹¹;
- de ontsluiting en toegankelijkheid van het natuurontwikkelingsgebied¹².

Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen¹³.

3.2 Alternatieven

In het MER zijn vooral de milieuargumenten voor de keuze van alternatieven van belang.

Voor de onderlinge vergelijking moeten de milieu-effecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven.

---

11 Zie ook reacties 1, 4 en 6 (bijlage 4).

12 Zie ook reacties 1 en 6 (bijlage 4).

13 Zie ook reactie 4 (bijlage 4).

Een beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht. De Commissie adviseert om een vergelijking van de alternatieven voor de produktiemethoden in het MER op te nemen en vervolgens voor die produktiemethode waar de voorkeur naar uit gaat alternatieven te ontwikkelen op inrichtingsniveau. In de navolgende alinea's wordt dit toegelicht.

Strategische vergelijking

In de startnotitie wordt opgemerkt dat de keuze voor grondwaterwinning in combinatie met natuurontwikkeling gemotiveerd zal worden. De Commissie adviseert om de keuze voor grondwaterwinning in combinatie met natuurontwikkeling niet alleen te motiveren, maar een uitgebreidere vergelijking te maken tussen de verschillende produktiemethoden (grondwaterwinning in combinatie met natuurontwikkeling, diepinfiltratie en direct gebruik van oppervlaktewater)¹⁴. Deze vergelijking hoeft niet op inrichtingsniveau te worden uitgevoerd. Wel zullen gegevens op het strategisch niveau uit het *Beleidsplan Drink- en Industriewatervoorziening* gecombineerd moeten worden met specifieke informatie over het plangebied. Naast de technische, economische en maatschappelijke aspecten zal bij deze vergelijking met name aandacht moeten worden besteed aan milieu- en ecologische aspecten.

Ontwikkeling van alternatieven

Voor de geprefereerde waterwintertechniek, al dan niet in combinatie met natuurontwikkeling, moeten op inrichtingsniveau alternatieven worden uitgewerkt. De Commissie sluit zich aan bij de opmerking in de startnotitie dat de uitwerking zich zal richten op locatie-alternatieven¹⁵] voor het natuurontwikkelingsgebied, inrichtingsalternatieven en bedrijfsvoeringsalternatieven voor zowel de waterwinning als de natuurontwikkeling.

Daarnaast kunnen voor de natuurontwikkeling alternatieven ontwikkeld worden door bijvoorbeeld te variëren in de mate van natuurlijkheid (ondermeer samenhangend met het drainageniveau, de verhouding tussen de verschillende watertypen) en successiestadium.

3.2.1 **Nulalternatief**

Naar de mening van de Commissie is voor de waterwinning het nulalternatief geen reëel alternatief, omdat dan niet kan worden voldaan aan dekking van de drinkwaterbehoefte. Daarom kan volstaan worden met het beschrijven van de huidige milieusituatie, inclusief de autonome ontwikkeling (zie paragraaf 4.1) als referentie. Of voor de natuurontwikkeling het nulalternatief een reëel alternatief is, hangt af van de relatie tussen de waterwinning en de natuurontwikkeling. Als deze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn (zie paragraaf 2.2 van dit advies) zal ook het nulalternatief voor de natuurontwikkeling niet reëel zijn.

---

14 Zie ook reacties 5 en 8 (bijlage 4).

15 Zie ook reactie 9 (bijlage 4).

3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen;
- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu en de natuur.

De Commissie adviseert bij het ontwikkelen van het mma een 'actieve' aanpak te volgen. Hiermee wordt bedoeld, dat toepassing van de beste bestaande mogelijkheden voor milieubescherming en -verbetering bij de ontwikkeling van dit alternatief als uitgangspunt wordt genomen. Indien er echter argumenten zijn op grond waarvan deze aanpak niet mogelijk is, kan ook gekozen worden voor de 'passieve' aanpak, waarbij na analyse van de milieueffecten van alternatieven of varianten het alternatief met de minst nadelige milieueffecten tot mma wordt benoemd.

Op de ontwikkeling van kwelafhankelijke natuur en de duurzaamheid daarvan zijn een aantal factoren van invloed. Te verwachten is dat factoren als de te winnen hoeveelheid water, de grootte en de positie van het te ontwikkelen natuurgebied en de inrichting van het puttenveld op elkaar inspelen of van elkaar afhankelijke factoren zijn. Dit zal bepalend zijn voor het areaal en de kwaliteit van de te ontwikkelen natuur. Uitgangspunt voor het mma is het optimaliseren van de natuurontwikkeling door te schuiven met voornoemde factoren¹⁶].

---

16 Zie ook reacties 4 en 13 (bijlage 4).

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

4.1 Algemeen

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieu-effecten. Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kan de meest waarschijnlijke situatie, zoals genoemd onder mogelijkheid B (paragraaf 4.2.3) in de startnotitie als referentiesituatie worden genomen.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locatie Breevenen en haar omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieu-aspect (bodem, water, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten zoals actuele en te ontwikkelen natuurgebieden met kwel/grondwaterafhankelijke vegetaties en broed-, rust en foerageergebieden voor weidevogels en wintergasten.

De volgende aspecten dienen voor de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling in het MER te worden beschreven.

4.2 Bodem en water

Besteed bij de beschrijving van bodem en water met name aandacht aan:

- geologie: een beschrijving van de geologische opbouw (opeenvolging van verschillende afzettingen, laagdikten), rekening houdend met de aspecten die van belang zijn voor geohydrologie;
- geomorfologie: een beschrijving van de aanwezige vormelementen en patronen;
- bodemkundige opbouw: het voorkomen van verschillende bodemtypen, de aardwetenschappelijke betekenis daarvan en de gevoeligheid voor vergraving en verdroging;¹⁷⁾
- hydrologie: het voorkomen (dikte en verbreiding) van de verschillende watervoerende pakketten en scheidende lagen, de geohydrologische parameters doorlatendheid, weerstand, bergingsvermogen en porositeit; grondwater-

---

17 Zie ook reacties 3 en 6 (bijlage 4).

standen en -stijghoogten, kwel en infiltratie; de afvoeren en peilen van het oppervlaktewater;

- * de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater nu en in de toekomst. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor seizoenmatige fluctuaties in de hydrologische situatie.

4.3 Flora, fauna en ecologische relaties

De beschrijving van de biotische toestand van het studiegebied dient te geschieden aan de hand van een duidelijke keuze en motivering van de te behandelen biotische aspecten (gemeenschappen, indicatorgroepen en soorten). De keuze van soorten, indicatorgroepen en gemeenschappen dient gebaseerd te zijn op hun regionale en landelijke betekenis, zoveel mogelijk onderbouwd met kwantitatieve criteria. De Commissie acht met name grondwater- en kwelafhankelijke plantesoorten, plantengemeenschappen en weidevogelpopulaties van belang. Gezien het huidige intensieve landbouwkundige gebruik van het plangebied en de beoogde natuurontwikkeling in het studiegebied, acht zij tevens van belang dat aandacht wordt besteed aan de potentiële biotische waarden.

Aandachtspunten daarbij zijn:

- zowel potentiële als actuele, aquatische en terrestrische, flora (hogere en lagere planten) en fauna (broedvogels, trek- en wintervogels etc.);
- zowel potentiële als actuele bijzondere grondwaterafhankelijke biotopen, afgeleid uit kenmerken van bijzondere grondwaterafhankelijke biotopen of afgeleid uit indicatiewaarden van soorten of synoecologie van vegetatietypen, die kenmerkend zijn voor de bijzondere biotopen;
- zowel potentiële als actuele soortenrijkdom, zeldzame soorten, kenmerkende en zeldzame vegetatietypen;
- landschapsecologische relaties binnen het plangebied en met het omringende gebied;
- ligging van actuele en geplande natuurgebieden en de actuele of te verwachten natuurwaarden waaraan zij hun status als natuurgebied ontleen dan wel zullen gaan ontleen;
- betekenis van het gebied voor de ecologische infrastructuur op (inter)nationaal, regionaal en lokaal niveau¹⁸].

Van belang is dat binnen de plantensociologische eenheden zoals die in de voorstudie zijn gepresenteerd een nadere differentiatie wordt aangebracht naar ontwikkelingsgraad (verzadiging), subassociaties en/of lagere hiërarchische niveaus. Op deze wijze wordt een toegespitste voorspelling aangaande de natuurontwikkeling mogelijk. Waar de chemische samenstelling van oppervlakte- en grondwater, kwelflux en inundatieintensiteit van invloed is op bovengenoemde aspecten, dient dit te worden aangegeven.

---

18 Zie ook reactie 6 (bijlage 4).

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Geef een beknopte schets van het landschap. Te denken valt aan:

- een korte beoordeling van de huidige visueel-landschappelijke waarde van het gebied;
- het landschapsbeeld vanuit enkele waarnemingspunten;
- de aanwezigheid van cultuurhistorisch en archeologisch waardevolle elementen of structuren¹⁹].

5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte;
- per milieugevolg moet worden beschreven of het omkeerbaar is;
- naast negatieve effecten moet ook aan positieve effecten aandacht worden besteed, hierbij kan onder andere gedacht worden aan de gevolgen van het verminderen c.q. sluiten van andere waterwinningen;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken.

Per alternatief moeten zowel de effecten van de afzonderlijke onderdelen (waterwinning en natuurontwikkeling) per milieuaspect worden beschreven als de gecombineerde effecten. De gecombineerde effecten moeten in ieder geval kwantitatief beschreven worden.

5.1 Bodem en water

Beschrijf de veranderingen op in de paragraaf 4.2 van dit advies genoemde aspecten²⁰].

Besteed daarbij met name aandacht aan de kwantitatieve beschrijving van de effecten van grondwaterstandsval c.q. stijging als gevolg van de verschillen-

---

19 Zie ook reacties 4, 6 en 15 (bijlage 4).

20 Bij het beschrijven van de veranderingen in waterstanden kan ook worden ingegaan op de gevolgen die dit heeft voor de omliggende percelen en woningen. (zie ook reacties 1, 3, 6, 7, en 9 (bijlage 4))

de ingrepen (waterwinning, peilverhoging) op de kwelflux, de grondwaterstand en chemische samenstelling van het grondwater. Met name effecten van veranderingen van deze parameters op de wortelzone in actuele en te ontwikkelen natuurterreinen is hier van belang²¹].

De hydrologische gevolgen moeten door de seizoenen heen kwantitatief zichtbaar gemaakt worden²²].

Een kwantitatieve beschrijving moet worden gegeven van de gevolgen voor zaken die beïnvloed worden door het wegnemen van kwelwater door de winning, bijvoorbeeld de gevolgen voor het Zuidlaardermeer.

5.2 Flora, fauna en ecologische relaties

Beschrijf de veranderingen op de in paragraaf 4.3 van dit advies genoemde aspecten. Vermeld daarbij op basis van welke aannames de gegevens tot stand zijn gekomen en de onzekerheden in de voorspellingsmethode en in gebruikte gegevens.

5.3 Landschap en cultuurhistorie

Geef een beknopte beschrijving van het volgende:

- de vormgeving van het landschap als geheel, de relatie met het bestaande landschap en de landschappelijke inpassing van het te ontwikkelen natuurgebied en van de installaties²³];
- de wijze waarop door middel van een goede inrichting en detaillering kan worden gereageerd op het bestaande landschap en de wijze waarop landschapselementen in de inrichting kunnen worden meegenomen;
- de verdwijning, aantasting en/of inpassing van cultuurhistorische en archeologische waardevolle objecten²⁴].

5.4 Woon- en leefmilieu

Geef aan wat de gevolgen zullen zijn voor het woon- en leefmilieu als gevolg van de mogelijke toename van het aantal insecten²⁵].

---

21 Zie ook reactie 4 (bijlage 4).

22 Zie ook reactie 8 (bijlage 4).

23 Zie ook reacties 1 en 6 (bijlage 4).

24 Zie ook reactie 6 (bijlage 4).

25 Zie ook reacties 1 en 6 (bijlage 4).

6.

VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

7.

LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieu-effecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieu-aspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effect-rapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De provincie Drenthe moet bij het besluit aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat de Waterleidingmaatschappij Drenthe in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek. Het evaluatieonderzoek kan gekoppeld worden aan een monitoringproject, waarin met name de monitoring van de effecten op de actuele en te ontwikkelen natte natuurgebieden van belang is.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10.

SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
Waterwinning en Natuurontwikkeling Breevenen,
Drenthe

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 30 januari 1997 waarin de Commissie
in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Commissie voor de milieueffectrapportage
31 JAN. 1997
131-97
857-1 t/m 8 [6x]
Sc./pces/bib7/sec

provincie Drenthe
857-1

Provinciebus
Westerbrink 1
Assen

Postbus 122
9400 AC Assen

Telefoon
(0592) 36 55 55
Telefax
(0592) 36 57 77

Aan:
de Commissie voor de milieu-
effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Assen, 30 januari 1997
Ons kenmerk 4/WaMil/A15/9700752
Behandeld door de heer W. Huizing (0592) 365807
Onderwerp: Bekendmaking startnotitie Waterwinning en natuurontwikkeling
Breevenen

Geachte commissie,

Hierbij zenden wij u zes exemplaren van een startnotitie en een bekendmaking in verband met een op te stellen milieueffectrapport door de NV Waterleidingmaatschappij "Drenthe". Kortheidshalve verwijzen wij u naar de inhoud hiervan. Wij zullen ervoor zorg dragen dat de eventuele inspraakreacties zo spoedig mogelijk aan u worden doorgezonden ten behoeve van het door u op te stellen advies over de richtlijnen voor het op te stellen milieueffectrapport.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

Th. Fledderus, griffier

Bijlage(n)
tk/coll.

J.J.L. Pastoor, wnd. voorzitter

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 25 d.d. 5 februari 1997

Woensdag 5 februari 1997

provincie Drenthe

Bekendmakingen

Gedeputeerde staten van Drenthe maken bekend dat de NV Waterleidingmaatschappij "Drenthe" (WMD) een startnotitie heeft ingediend, in verband met het op te stellen milieueffectrapport voor het project Waterwinning en natuurontwikkeling Breevenen. Deze startnotitie is op 10 december 1996 ontvangen.

Volgens de startnotitie is het doel van de voorgenomen activiteit het combineren van grondwaterwinning en natuurontwikkeling.

De voorgenomen activiteit omvat volgens de startnotitie het realiseren van een grondwaterwinning met een capaciteit van 3,5 miljoen m³, in combinatie met natuurontwikkeling, in een gebied van 150 ha dat is gelegen ten westen van de Hunze tussen Annen en Gieten (gebied Breevenen).

In de startnotitie is vermeld dat het milieueffectrapport wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over een vergunning op grond van artikel 14 van de Grondwaterwet en een wijziging van het bestemmingsplan. Op grond van artikel 14.12 van de Wet milieubeheer coördineren gedeputeerde staten van Drenthe deze besluitvormingsprocedures.

De startnotitie ligt vanaf donderdag 6 februari tot en met woensdag 5 maart 1997 op werkdagen tussen 9.00 uur en 12.00 uur en tussen 13.30 uur en 16.00 uur ter inzage in de gemeentehuizen te Anloo en Gieten en bij de Stafgroep Communicatie in het provinciehuis te Assen, alsmede op andere tijdstippen indien daarom wordt verzocht.

De startnotitie vormt de basis van de door de wettelijke adviseurs uit te brengen adviezen over het geven van richtlijnen voor het op te stellen milieueffectrapport.

Eventuele opmerkingen over de startnotitie of suggesties voor de te geven richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen milieueffectrapport kunnen worden ingediend bij gedeputeerde staten van Drenthe, Postbus 122, 9400 AC Assen. Op donderdag 13 februari a.s. zal vanaf 20.00 uur een voorlichtingsavond worden georganiseerd in

De Rustende Jager, Hoofdstraat 20 te Eext.

Voor eventuele nadere inlichtingen kunt u contact opnemen met de Dienst Water en Milieuhygiëne van de provincie, telefoonnummer (0592) 365807 of (0592) 365869.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: N.V. Waterleidingsmaatschappij "Drenthe"

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Drenthe

Besluit: vergunning ingevolge de Grondwaterwet

Categorie Besluit m.e.r.: 15.2

Activiteit: De Waterleidingmaatschappij Drenthe heeft het voornemen om in het Hunzedal een pilot-project op te zetten waarbij waterwinning gecombineerd zal worden met natuurontwikkeling. De waterwincapaciteit zal 3,5 miljoen m³ per jaar zijn. Met deze waterwinning kan het tekort aan water in de regio worden opgevangen en kunnen de capaciteiten van andere winningen, in het kader van de verdrogingsbestrijding, worden vermindert.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 5 februari 1997

richtlijnenadvies uitgebracht: 10 april 1997

Bijzonderheden: De Commissie adviseert om een vergelijking van de alternatieven voor de produktiemethoden in het MER op te nemen en vervolgens voor die produktiemethode waar de voorkeur naar uit gaat alternatieven te ontwikkelen op inrichtingsniveau.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. F.H. Everts

ir. G. Grakist

drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. F.E. Jorritsma.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	970224	Vereniging Dorpsbelangen Eexterzandvoort	Eexterzandvoort	970307
2.	970224	Sovon Vogelonderzoek	Beek-Ubbbergen	970307
3.	970229	dr.ir. J.J. Reynders, in-en omwonenden	Anloo	970307
4.	970225	Het Drentse Landschap, drs. E.W.G. van der Bilt	Assen	970307
5.	970227	Miliegroep Anloo	Anloo	970307
6.	970304	Werkgroep Vijzelesch	Vijzelesch	970307
7.	970304	H. Hogenesch	Gieten	970307
8.	970304	Milieufederatie Drenthe	Assen	970307
9.	970312	Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie	Assen	970312
10.	970301	E. Milikowski	Eext	970312
11.	970302	J.H. Drent	Eexterzandvoort	970312
12.	970301	Bond van Loonbedrijven voor agrarisch en grondverzetwerk in Nederland, M.H.J. Halsema	Kloosterburen	970312
13.	970403	Ministerie van Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Noord	Groningen	970404
14.	970320	Nederlandse Mycologische Vereniging	Wijchen	970409
15.	970402	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	970409

